

Koyr á Regin

Oddagrein

EIN hendingarrikur mánaði hesin mai í 1999 má sigast. Karl og Ingeborg fingi sínar sáttmálar, Atlantic Radio tendraði fyrri fyrstu ferð, Føroyar fingi markið við Bretland uppá pláss, nevnd varð mannað at arbeiða við føroykari grundlóg og Regin Vágadal gjordist.....nú, nú... vit mugu ansa eftir ikki at taka munin ov fullan, tí minst til, Nemisis rakar teir hástóru. Men vit eru mong, sum fylgja Regini Vágadal komandi dagarnar og vóna, at hann tekur okkum øll av bóli og gerst vinnari av Atlantic Giant kappingini. Lat okkum alt fyrri eitt vera Regini tey bestu lukkuynskini og annars øllum fyr-ireikarum, luttakarum og áskoðarum eina góða kapping.

Hví taka slíkt tiltak fram á hesum stað kundi verið spurt! Til tað er at siga, at Regin Vágadal er vorðin ein partur av føroyskari søgu og mentan. At ein lítill tjóð sum tann føroyska skal hava fostrað ein av heimsins sterkastu monnum kunnu vit bert vera stolt av. Vit minnst øll, hvussu errin øll tjóðin var, tá føroyska fótbóltslandsliðið vann á Eysturriki. Ein kundi spurt, hví gera so nógv hóvasták burtur úr einum slíkum dysti? Og sama spurning kunnu vit seta í sambandi við Føroya sterkasta mann. Tað er nú einaferð so, at vit sum menniskju vilja halda við onkrum. Er talan um innanlendis kappingar, so halda vit við okkara felag, okkara bygd, okkara manni osfr. Er talan um millumtjóða kappingar, so halda vit við Føroyum osfr. Hetta hevur nakað við tjóðskap og identitet at gera. Flestu munnu eisini kenna kensluna, tá Merkið verður vundið á stong í útlandum ella tá okkurt, sum hevur við Føroyar og føyoyingar at gera, verður tikið fram. Kann vera, at onkur heldur tað vera ov nógv av tí góða, at her er talan um vandamikla nationalismu.

LAT okkum hava bæði bein á jorðini og bara viðurkenna, at vit eru glað, tá onkur av okkara egna klárar seg væl. Og so er eisini við Føroya sterkasta manni, sum nú fleiri ferðir hevur verið við í kappingini um at gerast heimsins sterkasti. Regin Vágadal hevur klárað seg væl og skal hann nú aftur roynd seg í Atlantic Giant kappingini, ið er eitt framúr gott tiltak. Tí tað er eisini við til at marknaðarføra Føroyar úti í heimi. Her hava SVF og aðrir stigtakarar gjørt eitt frálíkt arbeiði. Hugalt er tað at kunna fylgja Regini og hinum á Eurosport og skal tað vera vón okkara, at Atlantic Giant tiltakið fer at fáa stóra undirtøku Vit krossa fingrar fyrri Regini. Góða kapping.

Sosialurin

Viðmerking:

Etiski krumtappurin

Lars Kolind var stjóri í Oticon, sum eisini í Føroyum er kent fyrri hoyritól síni. Við sínum sermerktu leiðslu-hátti megnaði Lars Kolind at skapa arbeiðsumstøður fyrri síni 1100 fólk, soleiðis at tað doyggjandi Oticon eftir fáum kvartalum megnaði at vinna framá aftur á hoyritólarmarknaðinum.

Grundarlagið var menniskjaliga tilfeingið, álitið tilfeingið og marknaðartilfeingið. Hetta samansetta tilfeingið var niðurbundið í vánaligari leiðslu. Við at skapa serligar arbeiðsumstøður á høvuðsskrivstovuni (130 fólk) útløysti Lars Kolind hetta tilfeingið.

I grein síni »Erhvervs-virksomhedens sociale ansvar« í »Hvor går den etiske grænse«, 1998, skrivur Kolind soleiðis:

»L. Oticon udgør den bogførte kapital kun 10% af virksomhedens værdi. Resten er intellektuel kapital: Omkring tre millioner kr. pr. medarbejder...«

Hann heldur fram »...medarbejderne og den intellektuelle kapital, de repræsenterer, er det eneste relevante aktiv af betydning i det videnssamfund, vi er på vej ind i.

Derfor bliver virksomhedens evne til at frembringe, tiltrække, omsætte, udnytte og fordele viden den vigtigste konkurrenceparameter fremover. Og derfor bliver det afgørende for virksomheden at være konkurrencedygtig på markedet for videnressourcer – og det er først og fremmest markedet for gode medarbejdere.«

Vit kunnu kjakast um kapital, lónarlag, skattaskipan og mangt annað. Hvørt av hesum hava sína marginalu ávirkan á kappingarfori okkara.

Men aðalspurningurin er medarbeiðarar.

Rættartrygð:

I valseiðinum 1994-98, tá ið ónógðin við politisku skipanina helst var í hæddini, brúktu summir politikarar nógvá orku til at bota um rættartrygðina í landinum. Tá ið bygnadurin í almennu umstigningini skuldi endurskoðast var hetta eisini ein týðandi partur.

Trupulleikin er bert tann, at rættartrygðin skapar ikki ráðarum. Rættarskipanin er stívir og ópersónlig. Hon setur nokur ytstu mörk fyrri, hvat er loyvt og hvat ikki er loyvt. Men hon vektar ikki ymisk áhugamála.

Peter Pruzan, Hans Sigard Jensen og Ole Thyssen orða seg soleiðis: "...staten

er blevet overanstrengt i forsoget på at leve op til stadig øgede krav om udvikling og retfærdighed. Den er ikke et styringsredskab, men et styringsproblem, som igen bruges som argument for både den sorte økonomi og den sorte retsorden – og for et endnu større statsapparat.« (Den etiske udfordring, 1990).

Etikkur:

Kjarnin í okkum øllum er virðing. Spurningurin er ikki, um ein er keisari ella skræddari. Spurningurin er um virðing.

Virðingin verður opinberað í framferðini. Um avgerðir verða tiknar við stóði í demokratiskum anda ella ikki. Um pláss er fyrri okkum øllum, ella um onkur heldur seg einsamallan eiga allan vøllin. Spurningurin um etiska framferð ella ikki.

Við orðum Peter Pruzan's og hinum: »En beslutning er derfor etisk, dersom den med gode grunde kan accepteres af alle de parter, som berøres af den.«

Etiskt umhvørvi er tí ein avgerandi fortreyt fyrri, at menniskju kunnu gera nýttu av vitan síni og menniskjaligum tilfeingi annars.

Samrøðan:

Skal ein avgerð góðtakast av øllum partum, so krevst samrøða. Eisini hon hevur sínar fortreytir. Pruzan og hansara menn nevna fyra fortreytir:

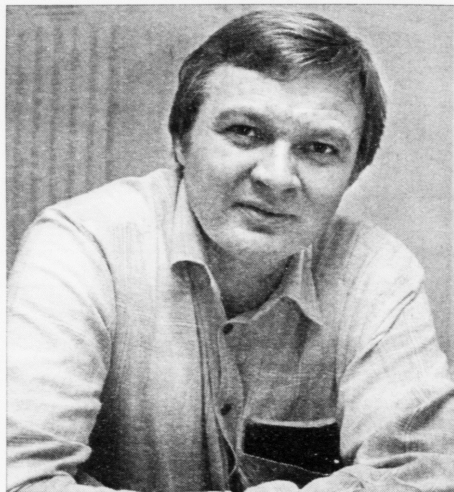
- luttakaramir hava innlit og ábyrgd
- luttakaramir viðurkenna frælsi hjá hvør øðrum
- luttakaramir eru til reiðar at argumentera rationelt
- luttakaramir eru til reiðar at taka stóðu út frá eini heild, sum partamir í felag skapa, og um neyðugt til reiðar at broyta privat áhugamál.

Tann etiska samrøðan skal vera við til at seta mark fyrri tí eirindaløysi, sum er innibyggt í alt frælsi. Allir partar noyðast at átaka sær tað arbeiði, sum samrøðan krevur: at tilegna sær vitan, átaka sær ábyrgd og at brúka tíð og orku – og so kanska tað tyngsta: at gera seg til reiðar at broyta privat áhugamál.

Tann etiska samrøðan skal vera við til at seta mark fyrri tí eirindaløysi, sum er innibyggt í alt frælsi. Allir partar noyðast at átaka sær tað arbeiði, sum samrøðan krevur: at tilegna sær vitan, átaka sær ábyrgd og at brúka tíð og orku – og so kanska tað tyngsta: at gera seg til reiðar at broyta privat áhugamál.

Vandin:

Etikkur er ikki nakað nýtt fyrirbrigði. Samrøðan er kjarnin í demokratiskum hugsunarhátti. Demokratiski hugsunarhátturin hevur sínar røtur í gamla Grikkalandi, men sum vit hoyra og siggja dagliga, so stríðast vit enn fyrri hesum hugsunarhátti.

Við orðum Hal Koch's (skrivað beint eftir annan heimsbardaga):

»Ingen vildfarelse kan være større end den, at demokratiet nu er sikret ved 'de demokratiske magters' sejr. Demokratiet kan aldrig sikres – netop fordi det ikke er et system, der skal gennemføres, men en livsform, der skal tilegnes. Det drejer sig om et sindelag, der skal bringes hvert nyt slægted.«

Hann heldur fram: »Det syner så lidt, og »handlingens mænde«, de »sterke« folk, som vil, at der hele tiden »skal ske noget«, som vil, at det politiske liv skal være »dynamisk«, trækker foragteligt på skuldrene ad alt dette »ordgyderi.«

Vandin er alla tíðina at onkur partur heldur, at tann demokratiska processingin er ov seinfør og ov risikofylt. Argumentini fyrri diktaturu og ikki-etiskari framferð eru margföld. Men Junta-leiðin er ikki gongd.

Orð Hal Koch's høvdu serligan áhuga beint eftir kriggið, meðan hatu millum manna enn stakk seg fram bæði í lógaruppskotum og í kjakinum annars. Kanska hava orð hansara eisini serligan áhuga eftir 80-ini í Føroyum?

Landsstýrið:

Saman við Pruzan og hansara monnum kunnu vit staðfesta, at uttan etiku er tað ómøguligt at prioritera og taka avgerðir, sum eru grundaðar á felags virðir og sum tí fáa breiða undirtøku. Utan etiska framferð er ómøguligt at gagnnýta menniskjaliga tilfeingið.

Soleiðis sum Føroyar siggja út í lótuini liggur tann etiska høvuðsábyrgdin á

Føroya Landsstýri.

Ikki tí at aðrir partar ikki skulu virka etiskt, men tí at landsstýrið hevur so stóra ávirkan við stórum parti av menniskjaliga tilfeinginum og við stórum parti av teim avgerðum, sum falla.

Misálit, frustratiónir og »lat fara« er við til at koma menniskjaliga tilfeingið í landinum – bæði hjá fólki í almennari tenastu og aðrastaðni, har almennar avgerðir hava týðning.

Tað eru helst nógv orsökir til støðuna, men sitandi samgonga hevur onga veruliga undanforslu fyrri ikki at seta í verk munagóðar ábotur.

Eitt prosjekt:

Hendan samgongan hevur enná eitt serligt høvi, har til ber at vísa í verki, at vilji er til etiska framferð – at afturkalla ikki-etiska framferð. Tað vildi verið ein duplutt-etisk framferð.

Eín og hvør kann fara skeivur – eisini etiskt. Fær ein høvi til at afturkalla eina ikki-etiska framferð, men ger tað ikki, so verður tann ikki-etiska framferðin fordoblað.

Hendan samgongan hevur serligar politiskar grundir fyrri at vilja gagnnýta menniskjaliga tilfeingið.

Hendan samgongan hevur serligar politiskar grundir fyrri at ynskja breiða undirtøku fyrri sínum ætlanum. Tann etiski krumtappurin er ein fortreyt fyrri at fáa so mangt at virka í praksis. Tað er tí ongantíð ov skjótt at seta spónin úr greytin, so vit sleppa til verka at menna okkum.

Tað ber til!

Signar P. Heinesen